

Llei 17/2010, del 3 de juny, de la llengua de signes catalana

PREÀMBUL

La llengua de signes catalana és la llengua de les persones sordes i sordcegues signants de Catalunya. Es tracta d'una llengua natural de modalitat gestual i visual emprada per part del col·lectiu de persones sordes i sordcegues com a sistema lingüístic primari. Com en el cas de les altres llengües de signes d'arreu del món, el seu reconeixement com a llengua plena no es va produir fins a la segona meitat del segle XX, principalment a causa de la discriminació social de les persones que la feien servir i del desconeixement de les seves característiques entre els lingüistes.

Com a conseqüència del corrent d'emancipació protagonitzat pels moviments associatius de persones sordes i dels resultats de la recerca lingüística, que demostrava el caràcter de llengües de ple dret de les llengües de signes, els drets dels usuaris de les llengües de signes van començar a ésser reconeguts d'una manera progressiva.

Des del mes de juny del 2005, la llengua de signes catalana disposa d'una gramàtica bàsica compendiada, que, juntament amb alguns materials lexicogràfics i treballs de recerca lingüística existents, marca l'inici de la descripció del corpus de la llengua de signes catalana i ha de servir de base per a normativitzar-la.

L'administració educativa catalana ja té una llarga tradició en l'oferta de lliure elecció entre la modalitat educativa oral o la bilingüe per a infants sords. Cal recordar, en aquest sentit, que a Catalunya l'ensenyament per a infants sords té experiències pioneres, com l'Escola Municipal de Sordmuts de Barcelona (1800-1802).

Cal remarcar que a Catalunya les persones que usen la llengua de signes com a mitjà de comunicació ho fan amb la llengua de signes catalana, és a dir, que en la llen-

gua de signes no es produeix un règim de bilingüisme equiparable al de les llengües orals parlades al mateix territori.

D'altra banda, també cal tenir en compte que no totes les persones sordes utilitzen la llengua de signes per a comunicar-se, sinó que majoritàriament empren suports a la comunicació oral. Així, parlem de persones sordes signants, o comunitat sorda signant, per a referir-nos a les persones o al col·lectiu de persones sordes que es comuniquen preferentment en llengua de signes, i parlem d'oralistes quan ens referim a les persones sordes que es comuniquen usant suports a la comunicació oral i llegint els llavis.

L'article 50.6 de l'Estatut d'autonomia estableix com a principi rector de les polítiques públiques la garantia de l'ús de la llengua de signes catalana. Amb aquest precepte, l'Estatut esdevé, juntament amb l'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana, el primer text legal de l'Estat que regula la protecció d'una llengua de signes, en aquest cas, la catalana. I ho fa, a més, amb rang estatutari, la qual cosa la situa, juntament amb Finlàndia i Portugal, al capdavant en la protecció legal de la llengua de signes.

Igualment, els articles 81 i 176 de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, fan referència a l'atenció dels alumnes amb necessitats educatives específiques.

Amb anterioritat, el Parlament de Catalunya ja havia mostrat la seva voluntat de protegir i difondre la llengua de signes catalana. El 17 de febrer de 1993, es va constituir la Comissió d'Estudi de les Dificultats de la Utilització del Llenguatge de Signes, que va rebre en compareixença totes les entitats, els especialistes i els experts en la matèria i va cloure els seus treballs, en la sessió del 25 de novembre de 1993, amb un seguit de recomanacions finals referents a aquesta llengua. El 30 de juny de 1994, fruit de les recomanacions d'aquesta comissió d'estudi i a partir d'una iniciativa conjunta de tots els grups parlamentaris, el Ple del Parlament va aprovar per unanimitat la Resolució 163/IV, sobre la promoció i la difusió del coneixement del llenguatge de signes català.

El Consell d'Europa es refereix a la llengua de signes en el marc general de la Recomanació 1492, del 2001, relativa als drets de les minories nacionals. En l'article 12.xiii, l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa demana que s'atorgui a les diferents llengües de signes emprades a Europa una protecció similar a la que proporciona la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries, si pot ser amb l'adopció d'una recomanació als estats membres. També cal recordar que la Declaració universal de drets lingüístics estableix que totes les llengües han de poder gaudir de les condicions necessàries per a llur desenvolupament en totes les funcions.

El 17 de març de 2003, es va produir un altre pas endavant en el reconeixement de les llengües de signes com a llengües completes. La Recomanació 1598 de l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa, sobre la protecció de les llengües de signes als estats membres, reconeix el valor de les llengües de signes com a expressió de la riquesa cultural europea, i afirma que són un element del patrimoni tant lingüístic com cultural d'Europa. Igualment, les reconeix explícitament com a mitjà de comunicació natural i complet, de manera que es deixa de parlar de llenguatge per parlar de llengua de signes. Finalment, recomana al Comitè de Ministres que encoratgi els estats membres a reconèixer formalment les llengües de signes de llurs territoris; formar intèrprets; oferir a les persones sordes la lliure elecció entre la modalitat educativa oral o la bilingüe amb llengua de signes; procurar l'ensenyament en llengua de signes a les persones sordes adultes; incloure formació amb relació a la llengua de signes en l'educació general secundària; difondre la llengua de signes des dels programes de televisió; promoure obres didàctiques, i, en general, sensibilitzar la població amb relació a les llengües de signes.

Per la seva banda, l'Organització de les Nacions Unides, en la Resolució 48/96, del 20 de desembre de 1993, es refereix a la conveniència d'emprar la llengua de signes en els àmbits educatiu, familiar i comunitari dels infants sords i a la necessitat de prestar serveis d'interpretació de llengües de signes.

De la mateixa manera, la Declaració del Parlament Europeu 1/2004 sobre els drets de les persones sordcegues indica que haurien de tenir els mateixos drets que la resta dels ciutadans de la Unió Europea. Aquests drets s'han de garantir mitjançant una legislació adequada a cada estat membre, que ha d'incloure, entre d'altres, el dret a rebre una ajuda personalitzada.

En l'àmbit estatal, la Llei 51/2003, del 3 de desembre, d'igualtat d'oportunitats, no discriminació i accessibilitat universal de les persones amb discapacitat, estipulava expressament la regulació de la llengua de signes i dels mitjans de suport a la comunicació oral. Aquest punt de partida va culminar l'any 2007 amb l'aprovació de la Llei 27/2007, del 23 d'octubre, per la qual es reconeixen les llengües de signes espanyoles i es regulen els mitjans de suport a la comunicació oral de les persones sordes, amb discapacitat auditiva i sordcegues. Es tracta d'un text multidisciplinari que regula no solament l'ús de les llengües de signes, sinó també dels mitjans de suport a la comunicació de les persones sordes i sordcegues, ja siguin signants o oralistes, que els han de permetre de superar les barreres en la comunicació i garantir-los l'accés a la informació, la comunicació i els serveis públics essencials en condicions d'igualtat. Aquesta llei també reconeix el principi general de llibertat d'elecció per a optar per la

llengua oral o la llengua de signes. Així mateix, conté, d'una banda, preceptes lingüístics amb relació a la llengua de signes espanyola (aprenentatge, educació, creació del Centre de Normalització Lingüística de la Llengua de Signes Espanyola). De l'altra i amb relació a la llengua de signes catalana, simplement en reconeix legalment l'existència però no la regula, ja que determina explícitament, en l'article 1, la competència de la Generalitat de Catalunya per a fer-ne la regulació legislativa i reglamentària. Finalment, però no menys important, conté normativa bàsica amb relació a la participació, la igualtat d'oportunitats i l'accessibilitat de les persones sordes o sordcegues signants o oralistes, per a la qual cosa regula, d'una banda, l'ús de la llengua de signes espanyola i remet a la regulació de la llengua de signes catalana i, de l'altra, regula també els mitjans de suport a la comunicació oral de les persones sordes i sordcegues.

A Catalunya, l'11 d'abril de 2007 el Parlament va aprovar per unanimitat la Resolució 32/VIII, que dóna suport explícit al Govern en la seva iniciativa, feta pública a través del vicepresident del Govern el dia 8 de març de 2007, d'elaborar un projecte de llei de reconeixement i foment de la llengua de signes catalana. D'acord amb aquesta resolució, es van iniciar els treballs d'elaboració del text que ha de regular l'àmbit lingüístic pròpiament dit i es van deixar per a la legislació general en matèria d'accessibilitat els aspectes relacionats amb l'ús d'aquesta llengua i de qualsevol mitjà de suport a la comunicació per a garantir l'accés a la comunicació de les persones sordes i sordcegues.

Amb la finalitat de garantir la participació i l'audiència de les persones directament interessades en la Llei, és a dir, de les persones que usen la llengua de signes catalana com a mitjà de comunicació, dels professionals que en fan la interpretació i també dels científics que han de vetllar per la seva normativització, el Departament de la Vicepresidència va constituir un grup de treball dirigit per la Secretaria de Política Lingüística i integrat per les entitats representatives de la comunitat sorda signant en els àmbits esmentats: usuaris de la llengua de signes catalana, pares i mares de nens sords signants, intèrprets de la llengua de signes catalana, i també l'Institut d'Estudis Catalans.

Aquest grup de treball es va reunir al llarg del 2007 i el 2008 per a fer propostes de regulació, debatre-les conjuntament i arribar d'una manera consensuada al text que el Govern va sotmetre a informació pública el novembre del 2008. Cal remarcar que, per primera vegada, en aquest tràmit d'informació pública el text fou exposat també en llengua de signes al portal de llengua de la Generalitat, i es va coordinar l'acció amb la comunitat sorda signant perquè, des dels seus webs, en fessin també la mà-

xima difusió, amb la finalitat de garantir la participació total de les persones directament afectades i de possibilitar l'accés de tots els ciutadans al procés legislatiu.

La Llei, que és fruit, doncs, d'aquests treballs, de l'impuls del Govern i de la voluntat unànime expressada pel Parlament de Catalunya amb la dita Resolució 32/VIII, es dicta en exercici de les competències pròpies de la Generalitat per a regular la llengua de signes catalana derivades dels articles 127 i 131 de l'Estatut d'autonomia, dóna compliment al precepte de l'article 50.6 de l'Estatut, i desplega parcialment la normativa bàsica estatal en l'àmbit de les llengües de signes, la Llei de l'Estat 27/2007.

Correspon a la legislació catalana sobre accessibilitat fer el desplegament del precepte que el mateix article 50.6 de l'Estatut d'autonomia estableix amb relació al garantiment de les condicions que han de permetre d'assolir la igualtat de les persones amb sordesa que optin per aquesta llengua, i també el desplegament de la Llei de l'Estat 27/2007 pel que fa als aspectes relacionats amb l'accessibilitat de les persones sordes i sordcegues signants i amb els mitjans de suport a la comunicació oral.

Concretament, doncs, és matèria d'aquesta llei l'aprenentatge de la llengua de signes catalana; la docència en llengua de signes catalana; l'acreditació professional per a fer-ne la interpretació; la designació de la seva institució acadèmica, i la previsió dels canals de participació social en les polítiques lingüístiques relacionades amb aquesta llengua. D'acord amb el contingut i l'abast de la Llei, correspon al departament competent en matèria de política lingüística impulsar la regulació de la llengua de signes catalana com a patrimoni lingüístic català i vetllar per normativitzar-la, protegir-la i difondre-la, sens perjudici de l'impuls del departament competent en matèria d'acció social pel que fa a la connexió entre aquesta regulació i la relativa a l'accessibilitat.

La Llei consta d'onze articles, estructurats en tres capítols. El capítol primer conté disposicions de caràcter general relatives a l'objecte i les finalitats de la Llei, i també les definicions legals. El capítol segon estableix la garantia del dret d'ús de la llengua de signes catalana en l'àmbit de les administracions públiques catalanes, i regula l'aprenentatge, la docència, la recerca i la interpretació d'aquesta llengua. El capítol tercer, relatiu als òrgans de difusió, de normativització i de participació social, estableix les funcions de l'Administració de la Generalitat, l'atribució orgànica de les polítiques lingüístiques de planificació i foment, l'autoritat normativa de la llengua de signes catalana i la creació d'un òrgan estable de participació social en les polítiques lingüístiques relacionades amb aquesta llengua.

Quant a la part final de la Llei, la disposició addicional primera disposa que és la normativa sobre accessibilitat en la comunicació la que ha de regular l'ús de la llen-

gua de signes catalana i els mitjans de suport a la comunicació oral en l'accés als serveis públics, en el marc del garantiment de les condicions d'igualtat de les persones sordes i sordcegues. La disposició addicional segona faculta el departament competent en matèria d'educació perquè dicti les disposicions reglamentàries sobre les condicions d'accés a la modalitat educativa bilingüe. La disposició final primera faculta el Govern per al desplegament i l'execució de la Llei i la disposició final segona n'estableix la data d'entrada en vigor.

CAPÍTOL I

Disposicions generals

ARTICLE 1. *Objecte de la Llei*

L'objecte d'aquesta llei és regular la llengua de signes catalana com a sistema lingüístic propi de les persones sordes i sordcegues signants de Catalunya.

ARTICLE 2. *Finalitats de la Llei*

Les finalitats d'aquesta llei són:

- a) Reconèixer la llengua de signes catalana com a sistema lingüístic i regular-ne l'ensenyament i la protecció des dels poders públics, d'acord amb l'article 50.6 de l'Estatut d'autonomia.
- b) Regular l'aprenentatge, la docència i la interpretació de la llengua de signes catalana i establir els òrgans de recerca i sistematització, d'assessorament i de participació social en les polítiques públiques en aquest àmbit.
- c) Garantir el principi d'igualtat de tracte i d'oportunitats entre dones i homes com a principi informador que cal integrar i observar en la interpretació i en l'aplicació de la normativa reguladora de la llengua de signes catalana.
- d) Difondre l'existència i el coneixement de la llengua de signes catalana dins l'àmbit lingüístic català.

ARTICLE 3. *Definicions*

Als efectes del que estableix aquesta llei, s'entén per:

- a) Llengua de signes catalana: la llengua o sistema lingüístic natural de modalitat gestual i visual pròpia de les persones sordes signants de Catalunya, que també usen, amb diferents adaptacions segons llur situació sensorial, les persones sordcegues.

b) Llengües orals i escrites: les llengües o sistemes lingüístics de modalitat oral i auditiva que tenen transcripció escrita.

c) Signant: la persona que utilitza la llengua de signes catalana com a mitjà de comunicació amb l'entorn.

d) Intèrpret i guia intèrpret de la llengua de signes: els professionals que interpreten i tradueixen la informació formulada en llengua de signes catalana a les llengües orals i escrites, i viceversa. En el cas de les persones sordcegues, també fa referència als diferents sistemes i mitjans de suport a la comunicació que utilitzen, els quals els subministren informació de l'entorn que contextualitza la comunicació i actua com a guia en situacions de mobilitat.

e) Modalitat educativa bilingüe: el projecte educatiu en què coexisteixen la llengua de signes catalana, com a matèria d'estudi i llengua vehicular en la comunicació i l'accés al currículum escolar, i les llengües orals i escrites oficials, que també són objecte d'aprenentatge.

CAPÍTOL II

El dret d'ús, l'aprenentatge, la docència, la recerca i la interpretació de la llengua de signes

ARTICLE 4. *L'ús de la llengua de signes en els serveis de caràcter públic*

Les persones sordes i sordcegues signants tenen garantit el dret a usar la llengua de signes catalana en l'àmbit de les administracions públiques catalanes, d'acord amb la normativa a què fa referència la disposició addicional primera.

ARTICLE 5. *L'aprenentatge de la llengua de signes catalana*

1. Els serveis públics educatius garanteixen la informació a les mares, els pares o els tutors d'infants sords i sordcecs sobre les modalitats educatives disponibles per a llur escolarització, perquè puguin escollir lliurement entre la modalitat educativa oral, en què la llengua oral és la llengua vehicular, o la modalitat educativa bilingüe, en què la llengua de signes catalana és la llengua vehicular, juntament amb l'aprenentatge de les llengües oficials a Catalunya.

2. En l'àmbit escolar, es garanteix l'aprenentatge de la llengua de signes catalana en la modalitat educativa bilingüe, en què és llengua vehicular d'ensenyament juntament amb el català, com a llengua pròpia i vehicular del sistema educatiu, i les altres llengües orals i escrites oficials a Catalunya.

3. El departament competent en matèria d'educació, per mitjà dels plans d'estudis generals, ha de difondre l'existència de la llengua de signes catalana i fomentar el respecte pels valors de la diversitat lingüística.

4. En l'ensenyament superior no universitari, s'ha de disposar d'una titulació professional de llengua de signes catalana.

5. L'Administració educativa facilita l'aprenentatge de la llengua de signes catalana a les persones sordes i sordcegues adultes i, en general, a qui la vulgui aprendre.

ARTICLE 6. *La docència i la recerca en la llengua de signes catalana*

1. El departament competent en matèria d'educació, d'una manera coordinada amb els diferents departaments competents, ha d'establir per reglament les matèries docents i la certificació corresponent per a garantir que el personal docent que ha de desenvolupar la seva tasca amb persones sordes i sordcegues usuàries de la llengua de signes catalana tingui la formació i l'acreditació corresponents.

2. El departament competent en matèria d'educació ha d'establir els plans de formació específics per al personal docent que hagi d'atendre alumnes en llengua de signes catalana i la certificació d'aquesta formació.

3. El Govern ha de prioritzar els acords de recerca sobre la llengua de signes catalana amb l'Institut d'Estudis Catalans i les universitats, sens perjudici que s'hi pugui arribar amb altres institucions o entitats que també realitzin activitats de recerca en aquest àmbit.

ARTICLE 7. *La interpretació de la llengua de signes catalana*

1. Els departaments competents en les matèries d'educació i treball han d'establir la qualificació professional d'intèrpret de llengua de signes catalana.

2. L'Administració de la Generalitat ha d'impulsar l'oferta de formació universitària en interpretació de la llengua de signes catalana.

CAPÍTOL III

Òrgans de difusió, de normativització i de participació social

ARTICLE 8. *Foment i difusió de la llengua de signes catalana*

1. L'Administració de la Generalitat ha de difondre l'existència de la llengua de signes catalana.

2. L'Administració de la Generalitat ha de fomentar l'accés del personal de les administracions públiques a l'aprenentatge de la llengua de signes catalana per a garantir el dret a usar-la en els serveis que presta.

ARTICLE 9. Direcció, planificació i coordinació interdepartamental de la política lingüística amb relació a la llengua de signes catalana

El Govern, a proposta del departament competent en matèria de política lingüística, ha d'establir per reglament l'òrgan competent per a la direcció, la planificació i la coordinació interdepartamental de la política lingüística amb relació a la difusió i el foment de la llengua de signes catalana, sens perjudici de les competències dels departaments competents en la matèria pel que fa a la regulació de l'ús de la llengua de signes en l'accés de les persones sordes i sordcegues signants als serveis públics, d'acord amb les normatives sectorials i d'accessibilitat vigents.

ARTICLE 10 Autoritat normativa

L'Institut d'Estudis Catalans és la institució acadèmica que determina les normes lingüístiques de la llengua de signes catalana i n'impulsa la recerca i la sistematització.

ARTICLE 11. Consell Social de la Llengua de Signes Catalana

1. El Govern ha de crear, dependent de l'òrgan a què fa referència l'article 9, el Consell Social de la Llengua de Signes Catalana com a òrgan d'assessorament, consulta i participació social en la política lingüística del Govern amb relació a la llengua de signes.

2. El Govern, a proposta del departament competent en matèria de política lingüística, ha de regular el funcionament, les funcions i la composició del Consell Social de la Llengua de Signes Catalana, que ha de respondre a criteris de paritat de gènere en la designació de les persones que no en siguin membres per raó del càrrec. En qualsevol cas, la composició del Consell ha de garantir una representativitat adequada de les associacions professionals i cíviques d'usuaris i de les de professionals de la llengua de signes catalana.

DISPOSICIONS ADDICIONALS

PRIMERA. Normativa complementària

La garantia d'ús de la llengua de signes catalana que aquesta llei estableix en l'article 4 es complementa amb la normativa sobre accessibilitat en la comunicació de les

persones sordes i sordcegues, que regula les condicions d'ús de la llengua de signes catalana com a mitjà de comunicació i els mitjans de suport a la comunicació oral, i que, en tot cas, els garanteix l'accés als serveis públics en condicions d'igualtat.

SEGONA. *Accés a la modalitat educativa bilingüe*

El departament competent en matèria d'educació ha d'establir per reglament les condicions d'accés a la modalitat educativa bilingüe dels infants sords i sordcecs les mares, els pares o els tutors dels quals hi hagin optat, d'acord amb el que disposa l'article 5.

DISPOSICIONS FINALS

PRIMERA. *Desplegament reglamentari*

El Govern ha de dictar les disposicions necessàries i adoptar les mesures pertinents per a desplegar i executar aquesta llei.

SEGONA. *Entrada en vigor*

Aquesta llei entra en vigor al cap d'un mes d'haver estat publicada en el Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya.